Mediācija ģimenes lietās

Portugāle

MEDIĀCIJA ĢIMENES LIETĀS PORTUGĀLĒ

Brīvprātīgas dalības princips un prasība par izlīguma apstiprināšanu tiesā vai civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē

Portugālē mediācija ir brīvprātīgs process. Ģimenes lietu strīdā iesaistītās puses, savstarpēji vienojoties, var izmantot valsts nodrošinātus vai privātus pakalpojumus mediācijai ģimenes lietās, lai izšķirtu strīdu par bērniem vai starp laulātajiem. Tiesa var arī ieteikt pusēm izmantot mediācijas procesu, bet tikai ar pušu piekrišanu.

Mediācija ģimenes lietās ir pieejama pirms prasības celšanas tiesā vai civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē (*Conservatória do Registo Civil*), vai pēc tam, kad ir sākta lietas izskatīšana tiesā. **Abos gadījumos ģimenes lietās panāktais izlīgums ir jāapstiprina tiesā vai civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē kā izpildāms**. Mediācijas procesā var piedalīties arī pušu pārstāvji (ja tādi ir), un praksē tas dažkārt notiek. Mediācijai piemērojamie vispārējie principi ir noteikti 2013. gada 19. aprīļa Likumā Nr. 29/2013.

Mediācija saistībā ar tiesvedību

Ja puses izmanto **mediāciju ģimenes lietās pirms prasības celšanas tiesā** un ja ir panākts izlīgums, puses **izraudzītajai civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādei līdz apstiprināt** izlīgumu. Šādi izlīgumi var attiekties uz jautājumiem, kas saistīti ar laulātajiem (piemēram, laulības šķiršana, uzturlīdzekļu maksāšana, ģimenes mājoklis, bijušā laulātā uzvārda izmantošana), vai jautājumiem, kas saistīti ar bērniem (piemēram, vienošanās par vecāku atbildību, ko pievieno laulību šķiršanas līgumam, vai vienošanās par uzturlīdzekļu maksājumiem pilngadīgam bērnam). Pirms izlīguma apstiprināšanas reģistrācijas iestādē Valsts prokuratūra (*Ministério Público*) izsniedz atzinumu par izlīgumu, ciktāl tas skar vecāku atbildību par nepilngadīgiem bērniem.

Ja mediācijas process ģimenes lietās noris pirms prasības celšanas tiesā **tikai ar mērķi panākt vienošanos attiecībā uz vecāku atbildību par nepilngadīgiem bērniem** (nepievienojot vienošanos par laulības šķiršanu vai laulāto juridisku atšķiršanu), puses līdz attiecīgajai tiesai apstiprināt izlīgumu.

Ja **mediācija ģimenes lietās noris laikā, kad lieta tiek izskatīta tiesā**, mediācijas process notiek, kā aprakstīts turpmāk.

Tiesvedība saistībā ar vecāku atbildību (piemēram, aizgādība, apmeklējuma tiesības, uzturlīdzekļi nepilngadīgiem bērniem) ietver īpašu lietas tehniskas izskatīšanas un mediācijas posmu. Ja pēc tam, kad tiesnesis izsaucis puses uz tiesu, tās nav panākušas izlīgumu, tiesnesis atliek lietas izskatīšanu uz laikposmu no diviem līdz trim mēnešiem, un iesaka pusēm izmantot kādu no šiem alternatīvajiem mehānismiem: mediāciju, ja puses tai piekrīt vai ir iesniegušas šādu pieprasījumu, vai īpašu tehnisku lietas izskatīšanu, ko veic tiesas tehniskā atbalsta dienesti. Kad tiesvedības atlikšanas posms ir beidzies, sarunas tiek sāktas no jauna, un, ja izlīgums ir panākts, izmantojot vienu no iepriekš minētajiem mehānismiem, tiesnesis izskata un apstiprina izlīgumu. Ja izlīgums nav panākts, attiecīgajā lietā tiek sākta tiesvedība.

Parasti visās civillietās, tostarp ar laulību saistītajās lietās (piemēram, laulības šķiršana un laulāto atšķiršana, uzturlīdzekļu maksājumi starp laulātajiem un bijušajiem laulātajiem, ģimenes mājokļa piešķiršana, ja nav sākotnējas vienošanās), saskaņā ar Civilprocesa kodeksa (*Código de Processo Civil*) 273. pantu tiesa var apturēt tiesvedību un nodot lietu mediācijai, ja neviena puse pret to neiebilst.

Saskaņā ar Civilprocesa kodeksa 272. panta 4. punktu puses, savstarpēji vienojoties, arī var pieprasīt apturēt tiesvedību uz trim mēnešiem un šajā laikā izmantot mediāciju pēc savas iniciatīvas.

Ja mediācijas procesā **tiek panākts izlīgums** laikā, kad notiek tiesvedība iepriekš minētajos gadījumos, puses **līdz tiesu apstiprināt šo izlīgumu**.

Ģimenes lietas, kas ietilpst civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādes jurisdikcijā, iesniedz, pusēm iepriekš savstarpēji vienojoties, pretējā gadījumā tās būs tiesu jurisdikcijā. Šā iemesla dēļ var būt lietderīgi pirms tiesvedības sākšanas izmantot mediāciju pēc strīdā iesaistīto pušu iniciatīvas. Ja lietas izskatīšana civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē ir sākta, saskaņā ar 2001. gada 13. oktobra Valdības dekrēta Nr. 272/2001 14. panta 3. punkta noteikumiem reģistrācijas iestāde par mediācijas pakalpojumu pieejamību informē laulātos, kas iesnieguši prasību par šķiršanos. Minētajos noteikumos paredzēts, ka, izskatot laulības šķiršanas lietu uz abpusējas vienošanās pamata civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē, abām pusēm tiek nodrošināta piekļuve mediācijas procesam, lai samierinātu laulātos vai pārskatītu laulības šķiršanas nolīgumam pievienoto vienošanos par vecāku atbildību, ja šajā saistībā ir saņemts prokuratūras ierosinājums.

Valsts nodrošināta vai privātā mediatora izvēle, mediācijas procesa izmaksas un ilgums

Parasti, pamatojoties uz Civilprocesa kodeksa 272. panta 4. punktā noteikto principu, mediācijas ģimenes lietās procesa **maksimālais ilgums ir trīs mēneši**. Mediācijas process var pārsniegt minēto laikposmu tikai ārkārtas un pamatotos gadījumos.

Ja pusēm ir pieejama **privāta mediācija**, tām būs jāmaksā par mediatora pakalpojumiem. Šo summu un mediācijas noteikumus un grafiku nosaka mediācijas protokolā, ko mediācijas procesa sākumā paraksta abas iesaistītās puses un mediators. Tieslietu ministrija uztur publisko un privāto mediatoru sarakstu, no kura puses var izraudzīties privāto mediatoru.

Lai izmantotu **valsts nodrošinātu mediāciju**, pusēm jāsazinās ar Tieslietu politikas ģenerāldirektorāta (*Direcção Geral da Política de Justiça*) Alternatīvas strīdu izšķiršanas struktūru (*Gabinete de Resolução Alternativa de Conflitos*) un jāpieprasa pirmsmediācijas tikšanās ar mediatoru. Šo tikšanos var pieteikt pa tālruni (+351 808 26 2000), e-pastu vai aizpildot tiešsaistē pieejamo veidlapu. Valsts nodrošinātajā pirmsmediācijas posmā abas iesaistītās puses un mediators paraksta mediācijas protokolu. Tajā nosaka mediācijas laikposmu, mediācijas sēžū grafiku un procedūras noteikumus.

Maksa par valsts nodrošinātu mediāciju ģimenes lietās ir 50 EUR no katras iesaistītās puses, neatkarīgi no plānotā sēžu skaita. Minētos 50 EUR katra puse samaksā valsts nodrošinātās mediācijas procesa sākumā. Pusēm nav jāmaksā nodeva par mediatoriem, kuri strādā valsts sistēmā. Minētās nodevas maksā Tieslietu politikas ģenerāldirektorāts likumā noteiktā kārtībā.

Valsts nodrošinātās mediācijas sesijas var rīkot Tieslietu politikas ģenerāldirektorāta telpās vai tās pašvaldības rīcībā esošajās telpās, kur dzīvo strīdā iesaistītās puses.

Valsts nodrošinātajā mediācijas procesā puses var izraudzīties mediatoru no valsts mediatoru saraksta. Ja puses neizdara šo izvēli, Tieslietu politikas ģenerāldirektorāta Alternatīvas strīdu izšķiršanas struktūra ieceļ kādu no mediatoru sarakstā iekļautajiem mediatoriem, ko izraugās secīgā kārtībā un ņemot vērā pušu dzīvesvietas atrašanās vietu. Parasti minētā iecelšanas procedūra notiek elektroniski.

Ja puses ir tiesīgas saņemt **juridisko palīdzību**, to var izmantot, lai segtu mediācijas izmaksas.

Pārrobežu mediācija un meditācija, sadarbojoties vairākiem mediatoriem

Pārrobežu strīda gadījumā, kad sēdes klātienē nav iespējamas, mediācija var notikt, izmantojot videokonferenci.

Portugālē **citu dalībvalstu mediatori** var reģistrēties Tieslietu ministrijas izveidotajā ģimenes lietu mediatoru sarakstā (kurā ietverti valsts un privātie mediatori), un viņus var arī iekļaut valsts nodrošināto ģimenes lietu mediatoru sarakstā (rīkojot atklātu konkursu). Abos gadījumos tiek piemēroti tādi paši nosacījumi, kādus piemēro savas valsts mediatoriem.
Portugālē valsts un privātās mediācijas sistēmā **ir atļauta mediācija ar vairāku mediatoru līdzdalību**. Mediāciju ar vairāku mediatoru līdzdalību puses var izvēlēties pašas, vai arī to var ierosināt mediators, ja uzskata, ka tas būs labākais risinājums konkrētajā lietā.

Noderīgas saites un piemērojamie tiesību akti

Sk. Tieslietu politikas ģenerāldirektorāta tīmekļa vietni, kurā atrodamas saites uz:
valsts tiesību aktiem mediācijas jomā: 2013. gada 19. aprīļa Likumu Nr. 29/2013 (Mediācijas likums);
valsts un privāto mediatoru ģimenes lietās sarakstu;
vispārīgu informāciju par mediāciju ģimenes lietās.
Pieteikties valsts nodrošinātai mediācijai var, zvanot pa tālruni (+ 351) 808 26 2000 vai aizpildot tiešsaistē pieejamo veidlapu.
Cenas par valsts nodrošināto mediāciju var apskatīt, sekojot šai saitei:
Pedir mediação familiar| Justiça.gov.pt (justica.gov.pt)
Cenas par privāto mediāciju var atšķirties no cenām, kas norādītas par valsts nodrošināto mediāciju.

Nobeiguma piezīme

Šajā informatīvajā materiālā ietvertā informācija ir vispārīga un nepilnīga. Tā nav saistoša kontaktpunktam, Eiropas Tiesiskās sadarbības tīklam civillietās un komerclietās, tiesām vai jebkurām citām personām. Tā neatbrīvo no pienākuma pārbaudīt piemērojamos spēkā esošos tiesību aktus.

Lapa atjaunināta: 20/12/2023

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.